

**תפיסת בני נוער עולים את בית הספר :
ראייה השוואתית בין בני נוער עולים משש קבוצות מוצא**

דגנית לוי

מרכז אנגלברג לילדים ונוער, מאיירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל

dganitl@jdc.org.il

טלפון : 02-6557429, פקסי : 02-6557359

שילובם של תלמידים עולים בבית הספר הינה משימה חשובה ומאתגרת, במיוחד כאשר היא מתקיימת במקביל לגיל ההתבגרות והקשיים הנלווים לגיל זה. בית הספר הוא מקום המפגש העיקרי של בני הנוער העולים עם החברה הישראלית, והוא עשוי להוות גורם מקל או מקשה על קליטתם בארץ. בית ספר, המאופיין על ידי אווירה נעימה ורשתות תמיכה מגוונות, יתרום לשיפור הישגיהם של התלמידים, לתחושת שייכות ולהעלאת תפיסת המסוגלות העצמית והרווחה האישית, דברים שיתרמו לשביעות רצון כללית מהחיים. מנגד, בית הספר בו התלמידים חווים תחושות ניכור, דחייה מצד מורים ותלמידים, כישלון בלימודים וקשיי שפה, יחזק את משבר ההגירה ומשברים אישיים נוספים, דבר שמקשה על השתלבות מוצלחת בחברה. במחקר הנוכחי נבדקה השאלה כיצד תלמידים עולים מקבוצות מוצא שונות תופסים את בית הספר.

בשנת 2008 נערך סקר טלפוני עם מדגם ארצי מייצג של 680 בני נוער עולים, מתוכם 253 עולים מבריה"מ לשעבר, ו-80-95 עולים מכל אחת מקבוצות המוצא הבאות: ילידי אתיופיה ועולים דוברי אנגלית, צרפתית וספרדית וקבוצה נוספת של ילידי ישראל יוצאי אתיופיה. בסקר נכללו בני נוער בגילים 12-17 אשר עלו לישראל בין השנים 1991-2006. הסקר בדק מכלול תחומי חיים של בני נוער בכלל ונוער עולה בפרט. בנושא הרגשתם של התלמידים בבית הספר נבדקו שתי קבוצות של משתנים: 1. תפיסה כללית את בית הספר (הכולל: אהבת בית הספר, תחושה שהחוקים והכללים בבית הספר הוגנים ותחושת שייכות לבית הספר); 2. תפיסת התייחסות המורים (הכולל: תחושה שהמורים מתעניינים בתלמיד כאדם, תחושה שהמורים מתייחסים לתלמיד בצורה הוגנת, תחושת אכפתיות מצד המורים מההשתלבות החברתית ומההצלחה בלימודים של התלמיד ויחס משפיל על ידי המורים על רקע המוצא).

מבדיקה שנעשתה באמצעות רגרסיה לוגיסטית המאפשרת להעריך את ההשפעה של משתנים שונים על קבוצות משתנים אלה עלה כי קיומה של כתובת לפניה בבית הספר בעת הצורך מעלה את הסיכוי לתפיסה חיובית את בית הספר וכן את התייחסות המורים, ברוב הבדיקות שנערכו. ביחס למשתנים אחרים התוצאות מעורבות יותר. לדוגמה, ביחס למוצא נמצא כי תלמידים יוצאי אתיופיה (ילידי אתיופיה וילידי הארץ) נוטים יותר לחוש כי המורים מתעניינים בהם כאדם בהשוואה לעולים בקבוצות האחרות. עם זאת, המשתנה מוצא לא תורם להסבר של משתנים נוספים של תפיסת יחס המורים או תפיסת בית ספר. נמצא גם שלתלמידים ותיקים יותר, אשר עלו לישראל עד 1999 (כולל), סיכוי גבוה יותר להעריך את יחס המורים בצורה חיובית לעומת תלמידים חדשים יותר בארץ. נראה אם כן כי המשתנה המרכזי שמנבא תפיסה חיובית של בית הספר ושל יחס המורים בקרב תלמידים עולים הוא קיומו של איש צוות אליו התלמיד מרגיש נוח לפנות כאשר הוא נתקל בבעיה או שאלה.

המחקר נעשה ביוזמה ובמימון של המשרד לקליטת העלייה ומאיירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל.

מילות מפתח: הגירה, חינוך